

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-372-9-47>**IMPROVING LEGAL STATISTICS IN UKRAINE****ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОЇ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ****Khrystych I. O.**

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
Senior Research Fellow,
Academicians Stashis
Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems
of the National Academy
of the Legal Sciences of Ukraine
Kharkov, Ukraine*

Христич І. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
відділу кримінологічних досліджень,
Науково-дослідний інститут
вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташица
Національної академії
правових наук України
м. Харків, Україна*

Адаптація правової статистики та законодавства України до світової науки полягає в зближенні національного законодавства із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток в межах ЄС, сприятиме поступовому зростанню рівня життя населення України. Метою адаптації правової статистики та законодавства України до світової науки є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього. *Acquis communautaire* в дослівному перекладі з французької – «надбання Співтовариства». Цей термін відображає особливості правової природи Європейського Союзу і фактично є правовою системою Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними). Така система створювалась та розвивалась протягом майже 50 років та містить понад 14 тисяч різних видів правових актів і майже 9 тисяч рішень Суду ЄС. Адаптація законодавства України до *acquis communautaire* Європейського Союзу, передбачена статтею 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами (Європейським Союзом) і їх державами-членами (далі – УПС), є однією із головних складових політики європейської інтеграції України, а також – одним з найважливіших аспектів співробітництва України та ЄС. Стаття 51 визначає 16 пріоритетних сфер адаптації: митне право; законодавство про компанії; банківське

право; бухгалтерський облік компаній; податки, у тому числі непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин; доквілля; захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; транспорт; енергетика, у тому числі ядерна. Окрім того, ст. 51 передбачає, що Україна докладатиме зусиль з метою забезпечення поступової сумісності свого законодавства із законодавством Співтовариства, але не визначає, якого ступеню наближення до цього необхідно досягти.

Злочинність – це одне із центральних понять правової статистики, явище, яке притаманне суспільству в процесі його існування. Проблема кожної держави, щоб її величина не загрожувала розвитку суспільству. Подальший розвиток нашої країни неможливий без створення надійного механізму протидії злочинності, але ефективна протидія злочинності неможлива без уявлення щодо її реальних обсягів. В останні роки у більшості розвинутих країн світу відбувається систематичний приріст зареєстрованих злочинів, хоча при цьому в них відбувається зменшення чисельності населення, в першу чергу за рахунок більш молодших вікових груп, які характеризуються підвищеною «криміногенністю».

Висновки дослідження повинні базуватися на результатах проведеного аналізу. Найбільш розповсюдженим із них є статистичний аналіз, сутність якого полягає у встановленні й оцінці взаємозв'язків між явищами, встановленні щільності цих взаємозв'язків та їх істотності, встановленні та вимірюванні закономірностей масових суспільних явищ. Цей вид аналізу застосовується до всіх суспільних явищ, складовою частиною яких є правові явища, особливо ті, які вивчає кримінологія. Френсіс Гальтон, який народився 200 років назад, вважав, що статистика – це «єдине знаряддя, яким можна прорубати дорогу в густих хащах труднощів, що перегороджують дорогу тим, хто наполегливо розвиває науку про людину» [1].

На жаль, в нашій країні до офіційних статистичних джерел (статистичну звітність) потрапляють лише ті правові явища, які офіційно зареєстровані тими правоохоронними органами, які уповноважені їх реєструвати. Зрозуміло, що для усіх країн світу притаманна латентність злочинності та інших правових деліктів, але в різних обсягах. Сам термін походить від латинського *latens* (*latentis*) – прихований, невидимий і означає ту частину правових деліктів, які фактично вчинені, але внаслідок дії різних причин і умов не були зареєстровані. Найбільша латентність властива адміністративно-правовим, цивільно-правовим і дисциплінарним деліктам. На жаль, притаманна вона і кримінально-правовим правопорушенням. Усі

спроби вдосконалити реєстрацію усіх правових явищ в повному обсязі в нашій країні поки що не відбулися насправді.

Тому ustalеним у сучасній правовій статистиці та кримінології є розуміння латентної злочинності як сукупності кримінальних правопорушень, які були реально вчинені, однак не знайшли свого відображення в офіційній статистичній інформації правоохоронних органів. При цьому про деякі кримінально протиправні діяння правоохоронним органам може бути не відомо взагалі (природна латентність), або ж вони можуть не реєструватися з вини правоохоронних органів (штучна латентність). Існування латентної злочинності в суспільстві зумовлює багато негативних наслідків, які дають підстави вважати латентні посягання більш небезпечними порівняно з виявленими. Кожне nereaguвання на вчинені кримінальні правопорушення є порушенням принципу законності та невідворотності покарання [2, с. 73–74].

Більшість вчених вважали, що введення в дію 20 листопада 2012 р. нового Кримінального процесуального кодексу України істотно змінить цю негативну практику, яка склалася, в першу чергу, в органах МВС України. Тим паче, що питання зростання злочинності турбують громадян України навіть в більшій мірі ніж інші умови соціально-економічного характеру. Питання щодо реформи кримінальної юстиції України назріло давно. Але, на жаль, започатковані владою ще у 2005 р. процеси щодо визначення напрямів реформування кримінальної юстиції до цього часу нічого суттєвого не дали. На сьогодні можна констатувати, що в складних умовах переходу до ринкової економіки, нашій державі так і не вдалось забезпечити формування дієвої правоохоронної системи та правосуддя, особливо зараз в умовах воєнного стану.

З метою забезпечення належної організації діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу, систематично видаються накази та розпорядження, але не зважаючи на зміни законодавства, які мають на меті підвищення якості реєстраційної роботи в правоохоронних органах, ніяких істотних змін не відбувається. На практиці повсякденною є ситуація, коли працівники правоохоронних органів, нехтуючи приписами ч. 1 ст. 214 КПК України та не бажаючи виконувати свої службові обов'язки, не вносять відомості щодо вчинення кримінального правопорушення за поданою заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення до ЄРДР, а розглядають її у порядку, який встановлено Законом України «Про звернення громадян». Підтримуємо точку зору тих вчених, що не можна було органи прокуратури наділяти

правом формування статистичних даних щодо стану злочинності в державі, про що багато разів писав автор цих тез [4, с. 72].

Зрозуміло, що базуючись на документах первинного обліку, складаються відповідні звіти в правоохоронних органах. Якщо ці первинні дані викривлені, то і усі статистичні дані будуть невірною характеризувати стан злочинності і її тенденції. Крім того, систематична зміна форм звітності призводить до труднощів у проведенні порівняння цих даних за різні періоди часу і в різних гілках правоохоронних органів.

Не зважаючи на введення Нового кримінального процесуального кодексу і ЄРДР практика невнесення даних про вчинені злочини залишилися. Тому єдину систему державної реєстрації кримінальних правопорушень (злочинів) можна проводити лише в Державній службі статистики, в центрі, який не буде підпорядкований правоохоронним і правозастосовним органам і буде щорічно друкувати статистичні збірники про стан злочинності в країні. При цьому вважаємо, що Державній службі статистики України необхідно щорічно проводити загальнодержавне вибіркове обстеження рівня латентної злочинності, що дасть змогу встановити реальний стан злочинності в Україні, як це систематично проводиться в більшості країн світу.

Зрозуміло, що це підвищить якість розвитку правової статистики в Україні, як одного із пріоритетних напрямів розвитку і адаптації її до світової науки. Лише та наука, яка базується на реальних фактичних даних може розвиватися і про цьому зможе реально інтегрувати до світової науки.

Література:

1. Чекотовський Е. В., Потапова М. Ю. Френсіс Гальтон: життя та внесок у розвиток статистичної науки. URL: http://194.44.12.92 › jsru1 › bitstream › 66-71_1.
2. Кримінологія: підручник / за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків: Право, 2020. 384 с.
3. Христич І.О. Проблеми вдосконалення обліку злочинів. *Вісник Харківського нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. «Громадянське суспільство»*. 2006. № 735. 148 с. С. 69–73.